

УДК 811.111'276.6:811.161.2'276.6

Коломійцева В. В.,
студентка,
Національний університет «Запорізька політехніка»

Хавкіна О. М.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка»

ГЕНДЕРНО-НЕЙТРАЛЬНА ЛЕКСИКА В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Мова відображає культурні уявлення про гендер і формує цінності та світогляд суспільства. Однак у багатьох мовах ця взаємодія може закріплювати патріархальні стереотипи й нерівні соціальні ролі.

Загалом виділяють 3 типи мов з гендерною асиметрією: 1) безгендерні мови (фінська, турецька) – граматична категорія роду в них відсутня, а гендер виражається переважно лексично, напр., через слова *male/female [student]*; 2) природно гендерні мови (англійська, шведська) – іменники в них загалом немарковані за родом (*student, neighbor*), проте гендер може фіксуватися через займенники або окремі лексеми; 3) граматично гендерні мови (німецька, французька, українська) – займенники та інші граматично залежні частини мови узгоджуються з граматичним родом іменників (*ця розумна студентка, цей розумний студент*) [4].

Дослідження засвідчують, що граматично гендерні мови сприяють закріпленню стереотипів, що зумовило потребу в гендерно-нейтральній мові та лексиці. Цей аспект вивчали Р. Лакофф, Д. Снайдер та О. А. Малахова [1; 3; 5].

Способи усунення гендерних форм залежать від граматичної будови мови. В англійській мові гендерна нейтралізація зумовлена відсутністю граматичного роду та продуктивних фемінних суфіксів. В українській натомість активно формуються фемінітиви: *вчитель-вчителька, психолог-психологиня, майстер-майстриня, президент-президентка* [2]. Іншим методом гендерної нейтралізації є використання множини, наприклад: «*ми великі молодці*», «*вони файні вчительки*». Проте оскільки множина іменників утворюється як від чоловічого, так і від жіночого роду, вона не є повністю гендерно-нейтральною [4].

Однією з частин мов, яка спричинює гендерну асиметрію, є займенник. Пошук нейтральної форми зумовив поширення *they* як займенника 3-ої особи однини, на противагу універсалізації *man* та *he*. У 2015 році словник Merriam-Webster визнав *they* словом року, підкресливши його нормативність і зручність [7]. Наприклад, *officials shall carry out their duties* замість *his duties* [6]. Для уникнення гендерно маркованих іменників застосовують такі стратегії: повтор, заміна та перефразування.

Попри офіційну підтримку міжнародними інституціями, рекомендації щодо уникнення гендерно маркованої лексики не мають обов'язкового характеру. Проте мовні зміни відбуваються: в англійській вони активно впроваджуються з середини 20 ст., тоді як в українській починають набувати законодавчого статусу лише з 2019 року [2; 4].

Отже, гендерно-нейтральна лексика перебуває на активній стадії розвитку: у різних мовах спостерігаються помітні зміни у напрямі усунення гендерної асиметрії, що поступово закріплюються як у мовній практиці, так і в офіційних нормах.

Література

1. Малахова О. А. Фемінітиви – не данина моді, вони властиві українській мові як системі. URL : <https://womo.ua/olena-malahova/> (дата звернення: 29.10.2025).
2. Правопис іменникових суфіксів. URL : <https://2019.pravopys.net/sections/32/> (дата звернення 27.10.2025).
3. Cutler S. Sexist Job Titles and the Influence of Language on Gender Stereotypes. URL : <https://humanities.byu.edu/sexist-job-titles-and-the-influence-of-language-on-gender-stereotypes/> (дата звернення: 10.10.2025).
4. Formanowicz M., Moser F., Sczesny S. Can Gender-Fair Language Reduce Gender Stereotyping and Discrimination? *Frontiers in Psychology*. 02 February 2016. URL : <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00025> (дата звернення: 29.10.2025).

5. Lacoff R. Language and Woman's Place. New York : Harper and Row, 1975. 324 p.